Eduskunta
Talousvaliokunta

Kirjallinen vastine
16.10.2024

HE 93/2024 vp – Työ- ja elinkeinoministeriön vastine talousvaliokunnan kuulemiseen toimitetuista kirjallisista asiantuntijalausunnoista

Esityksen tausta

Käsittelyn kohteena on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta.

Hallituksen esityksellä täydennettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1724 tietoja, menettelyjä sekä neuvonta ja ongelmanratkaisupalvelua saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta (jäljempänä *SDG-asetus*).

Esityksessä ehdotetaan, että kehittämis- ja hallintokeskus (jäljempänä *KEHA-keskus*) toimisi (i) asetuksen mukaisena kansallisena koordinaattorina, (ii) teknisen järjestelmän kansallisen osan rekisterinpitäjänä ja lisäksi (iii) sille annettaisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen palveluväylässä liikkuvaa todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä.

Annetuista lausunnoista

Talousvaliokunnan kuulemiseen toimitetut kirjalliset lausunnot (KEHA-keskus, OM, Poliisihallitus, Tietosuojavaltuutetun toimisto (TSVT), Verohallinto ja VM) olivat pääasiassa esitystä kannattavia eikä niistä ole siltä osin lausuttavaa. TSVT nosti kuitenkin esille kysymyksen KEHA-keskukselle esitetystä tehtävästä kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä ja katsoo, että yksinomaiselle rekisterinpitäjyydelle olisi esitettävä nykyistä laajemmin perusteluita.

KEHA-keskukselle esitetty tehtävä kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä

HE:n sivulla 28 todetaan mahdollisesta yhteisrekisterinpitäjyydestä, henkilötietojen käsittelystä toimivaltaisen viranomaisen lukuun ja rekisterinpitäjyydestä seuraavaa:

Vaihtoehtoina olisi katsoa toimivaltaisten viranomaisten ja KEHA-keskuksen tietosuojaoikeudellista roolitusta tietosuoja-asetuksen 26 artiklan

mukaisena yhteisrekisterinpitäjyytenä siltä osin, kun tieto liikkuu kansallisessa teknisessä järjestelmässä, taikka KEHA-keskusta toimivaltaisten viranomaisten lukuun toimivana henkilötietojen käsittelijänä. Sekä valmistelun yhteydessä laaditussa oikeudellisessa selvityksessä että viranomaisten käymissä keskusteluissa KEHA-keskuksen roolin ja tehtävien on arvioitu vastaavan rekisterinpitäjää. Tämän on katsottu parhaiten kuvastavan tosiasiallista tehtävänjakoa, sillä KEHA-keskuksella on merkittävää harkintavaltaa sen osalta, miten ja mitä tietoa järjestelmässä liikkuu.

Sivulla 15 todetaan KEHA-keskuksen roolista todistusmateriaalin siirrossa:

Käytännössä KEHA-keskuksella on todistusmateriaali hallussaan muutamasta minuutista enintään noin viikkoon. Sillä on pääsy todistusmateriaaliin välitysprosessin aikana, ja se voi tilanteen mukaan muuntaa materiaalia rakenteisesta muodosta ihmisluettavaan muotoon taikka poikkeuksellisesti suodattaa tietoja SDG-asetuksen vaatimuksia vastaavaksi. Toimivaltaisilla viranomaisilla olisi kuitenkin vastuu todistusmateriaalin materiaalisesta sisällöstä ja tietojen oikeellisuudesta. Lähinnä kyseeseen tulee mahdollisten turhien tietojen suodattaminen todistusmateriaalia toimitettaessa toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle ja ennen kuin käyttäjä on hyväksynyt sen käytön esikatselutilassa, ja todistusmateriaalin rakenteisen muodon muuntaminen ihmisluettavaan muotoon ennen ulkomaisen todistusmateriaalin toimittamista kansalliselle toimivaltaiselle viranomaiselle, jotta varmistetaan viranomaisen pääsy todistusmateriaaliin ja että se pystyy sitä käsittelemään. Rakenteisen muodon muuntaminen ihmisluettavaan muotoon voi tulla kyseeseen myös todistusmateriaalia toimitettaessa toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, mutta muuntaminen tehdään ennen käyttäjän tarkistettua ja hyväksyttyä todistusmateriaalin käytön esikatselutilassa. Täytäntöönpanoasetuksen johdanto-osan 17 kappaleen mukaan jäsennellyn todistusmateriaalin tapauksessa, jos todistusmateriaalipyynnössä pyydetään ainoastaan tietojen osajoukkoa, todistusmateriaalin antaja tai tapauksen mukaan välitysalusta voisi mahdollistaa tietojen automaattisen suodatuksen.

Edelleen HE:n sivuilla 13-14 todetaan kansallisesta teknisestä toteutustavasta seuraavaa:

Todistusmateriaalin vaihtoa koskeva täytäntöönpanoasetus antaa jäsenmaille liikkumavaraa OOTS-järjestelmän järjestelmäosien toteutuksessa. Täytäntöönpanoasetuksen johdanto-osan 9 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava päättää, haluavatko ne joko yhden tai useampia eDelivery-liityntäpisteitä osana OOTS-järjestelmää. Jäsenvaltion olisi näin ollen voitava ottaa käyttöön keskitetty liityntäpiste, joka hoitaa kaiken OOTS-järjestelmään liittyvän eDelivery-viestinnän todistusmateriaalin pyytäjille ja todistusmateriaalin antajille välitysalustan kautta, tapauksen mukaan, tai vaihtoehtoisesti ottaa käyttöön useita liityntäpisteitä millä tahansa hierarkian tasolla tai sen julkishallinnon tiettyjä osa-alueita tai sektoreita tai maantieteellisiä tasoja varten. Täytäntöönpanoasetuksen 1 artiklan 6 kohdan mukaan välitysalustalla tarkoitetaan teknistä ratkaisua, joka toimii omissa nimissään tai muiden yksikköjen kuten todistusmateriaalin antajien tai todistusmateriaalin pyytäjien puolesta, riippuen niiden jäsenvaltioiden hallinnollisesta organisaatiosta, joissa kyseinen välitysalusta toimii, ja jonka kautta todistusmateriaalin antajat tai to-

distusmateriaalin pyytäjät ottavat yhteyden 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin yhteisiin palveluihin tai todistusmateriaalin antajiin tai todistusmateriaalin pyytäjiin muissa jäsenvaltioissa.

Yhteenvetona

Päätös esittää KEHA-keskuksen tietosuojaoikeudelliseksi rooliksi rekisterinpitäjää perustuu ennen kaikkea kansalliseen tekniseen toteutustapaan, jossa KEHA-keskukselle on annettu itsenäinen keskitetty tehtävä kansallisen teknisen järjestelmän omistajana ja hallinnoijana. Sen sijaan, että jokaisella toimivaltaisella viranomaisella olisi oma eDelivery-liityntäpiste ja esikatselutila käytössä, toteutetaan todistusmateriaalin siirto keskitetyn järjestelmän avulla, josta KEHA-keskuksella on vastuu ja omistajuus, ja se vastaa todistusmateriaalin vaihtoa koskevan täytäntöönpanoasetuksen mukaisesta välitysalustasta. Tässä tehtävässä sillä on vastuu käsittelyn tarkoituksen toteutumisesta ja keinojen määrittelystä siinä määrin itsenäisesti, että rekisterinpitäjän roolin katsottiin parhaiten vastaavan tosiasiallista tilannetta. Asiassa on lisäksi huomioitava seuraavat seikat:

- KEHA-keskuksen tehtävänä koordinaattorina on varmistaa, että viranomaiset, jotka kytkeytyvät rajat ylittävän tiedonvaihdon järjestelmään ovat asianmukaisesti rekisteröityneet järjestelmään ja että toimija omaa lakisääteiset oikeudet tarjota tai pyytää tietoja. Tieto siitä mitä tietoja voidaan pyytää, tarjota ja kenen toimesta, on vain KEHA-keskuksella.
- Vaihdettavien tietomateriaalien sisällöt määritetään yhdessä muiden jäsenmaiden ja komission kesken. Tätä työtä koordinoi KEHA-keskus ja kutsuu vastuuviranomaisen mukaan keskusteluun varmistaakseen, onko viranomaisella kyvykkyyksiä toimittaa rekisteristään mahdollisesti pyydettävät sisällöt. KEHA-keskus on kuitenkin se taho, joka tuntee vaihdettavat tietosisällöt parhaiten koordinaattorin roolin vuoksi.
- Mahdollisen tietosuojaloukkauksen tapahduttua on tärkeää tietää, miten, missä vaiheessa, millä sisällöllä ja kenen tietoon kohdistuen tietoturvaloukkaus on tapahtunut. Kaikki nämä tiedot ovat vain KEHA-keskuksen tiedossa.

Esitys yksinomaisesta rekisterinpitäjyydestä ei vaikuta toimivaltaisten viranomaisten rekisterinpitäjyyteen niiden omien menettelyidensä ja rekisteriensä osalta, eikä niiden SDG-asetuksen mukaisiin velvollisuuksiin tai oikeuksiin todistusmateriaalin vaihdossa.

Sekä yhteisrekisterinpitäjyyteen että tehtävään henkilötietojen käsittelijänä toimivaltaisten viranomaisten lukuun nähtiin liittyvän erilaisia haasteita, ja olisi tarkoittanut järjestelmän suunniteltuun toimintaan muutoksia ja toimivaltaisille viranomaisille lisää tehtäviä.

KEHA-keskuksen rekisterinpitäjyyden kohdetta todistusmateriaalin siirrossa teknisessä järjestelmässä on selostettu yllä mainitussa kohdassa (HE:n sivu 15) sekä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Nadine Hellberg-Lindqvist
Johtava asiantuntija